

Kiran Millwood Hargrave

*Kniha získala ocenění
NAJLEPŠÍ DARČEK
ROKA 2022 PRE DETI.*

JULIA
A OSPALÝ
ŽRALOK

Ilustroval Tom de Freston

JÚLIA

A OSPALÝ

ŽRALOK

Kiran Millwood Hargrave

JÚLIA
A OŠPALÝ
ŽRALOK

*Ilustroval
Tom de Freston*

slovart

Text copyright © Kiran Millwood Hargrave 2021

Illustrations copyright © Tom de Freston 2021

Translation © Alexandra Škorupová 2022

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2023

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Z anglického originálu

Kiran Millwood Hargrave: *Julia and the Shark*,

ktorý vyšiel v roku 2021 vo vydavateľstve Hodder & Stroughton Limited
v Londýne, preložila Alexandra Škorupová.

Zodpovedný redaktor Milan Nižný

Editorka Katarína Škorupová

Sadzba a zalomenie Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tlač KASICO, a. s., Bratislava

ISBN 978-80-556-5680-9

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.sk

*Pre Rosemary a Lavender,
bez ktorých by toto všetko nikdy nevzniklo.*

Oceán v sebe skrýva viac tajomstiev ako obloha. Mamina mi raz povedala, že keď je voda taká pokojná, až sa na hladine odráža svetlo hviezd, tajomstvá spadnú z neba do mora a stanú sa súčasťou jeho záhad. Keď sme bývali v majáku, občas som cez zábradlie na balkóne vystrčila dlhú sieťku na kraby a snažila sa nejaké z tých tajomstiev chytiť, no nikdy sa mi to nepodarilo.

Občas v noci prišla búrka, prevrátila všetko hore nohami a poštvala proti sebe nebo a vodu. Vlny špliechali tak vysoko, že sprška drobných kvapiek dopadala na svetlo majáka. Dostala sa dnu cez sieťky na najvrchnejších oknách a poprášila podlahu v ocikovej pracovni. Ráno som vždy načúvala, čo mi voda povie, no tá mi nič neprezradila. Žiadna správa z neba nespadla. A možno tie tajomstvá umlčala noc, tak ako vzduch umlčí rybu na suchu.

Som Júlia. Tento príbeh je o lete, keď som stratila maminu a našla žraloka staršieho ako stromy. Neboj sa, neprezradila som ti, ako sa to všetko skončí.

Meno som dostala po babke, ktorú som nikdy nevidela, a po ocinovom obľúbenom počítačovom programe. Mám desať rokov a dvestotri dni. Musela som poprosiť ocina, nech mi to vypočíta, s číslami sa totiž nekamarátim. So slovami áno. Všetky čísla sú zároveň aj slová, no nie všetky slová sú aj číslami. To je jasný dôkaz, že slová sú silnejšie, no nie?

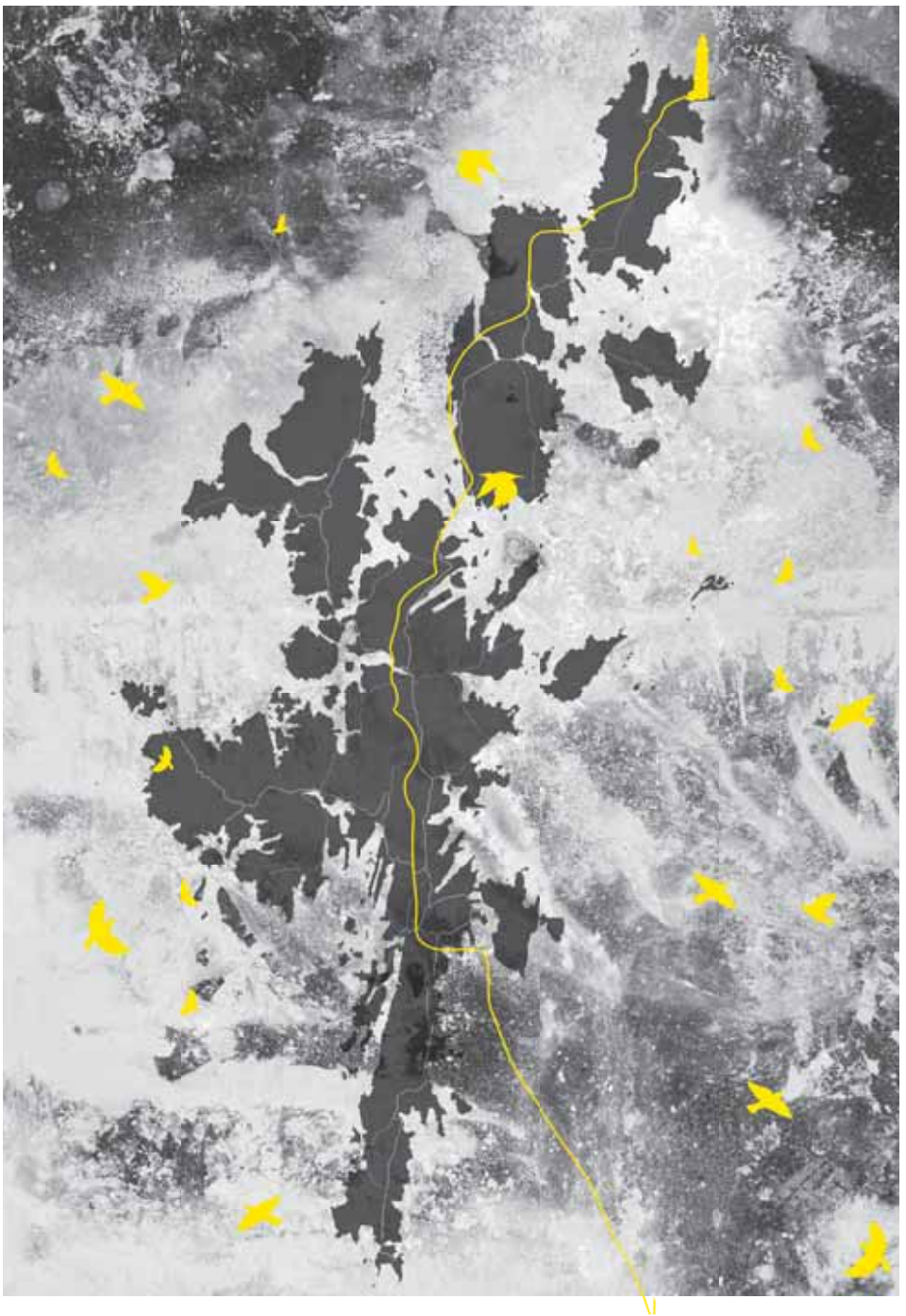
Ocino má iný názor. Jeho práca, to sú samé čísla. Aj preto sme skončili v tom starom majáku na Shetlandoch. Mal ho naprogramovať, aby fungoval automaticky. Kedysi žil v majáku správca a svietil horiacim plynom, nie tisícvatovou volfrámovou žiarovkou, ako je to teraz. Horiaci plyn – presne ako hviezdy.

Je to odtiaľ bližšie k Nórsku ako k Anglicku. Dokonca bližšie k Nórsku ako k Edinburghu, hlavnému mestu krajiny. Keď chceš nájsť Shetlandy na mape, polož prst na Hayle, mesto v Cornwalle na juhozápade Anglicka. Tam bývame. Potom ho posúvaj diagonálne hore a doprava, až kým nenájdeš ostrovy, čo vyzerajú ako atramentová machuľa. To je súostrovie Orkney. Keď ho posunieš ešte kúsok, nájdeš ďalšiu machuľu. Shetlandské ostrovy. Aj to je súostrovie, čiže skupina ostrovov, ktoré patria k sebe. My sme išli na ostrov Unst.

Unst, Shetlandy, Škótsko.

Páči sa mi, ako miestni vyslovujú slovo Škótsko. Akoby sa v ňom schovávalo kopec písmeňiek, ktoré na papieri nevidíš. *Skoautlund*.

To je ďalšia z vecí, čo mám na slovách rada. Každé môže byť výnimočné. Menia sa podľa toho, z koho úst vychádzajú. V mojich ústach sa niekedy zmenia až tak, že nakoniec poviem niečo celkom iné. Tomu však ocino hovorí klamstvo.

Čísla ti túto možnosť nedajú. Ten „jazyk“ z čísel, čo ocino pri práci používa, sa volá binárny kód. Keď si v slovníku slovo binárny vyhľadáš, nájdeš toto:

*(príd.) zložený z dvoch častí; obsahujúci dva prvky,
dvojčlenný, dvojmiestny*

Iba dve veci. Správne a nesprávne. Dobré a zlé. Kde sa tam dá nájsť miesto na niečo výnimočné?

Aj mamina pracuje s číslami, hoci má radšej slová. Ale je vedkyňa, a tak musí mať rada oboje. Čísla ti pomáhajú veci merať a sledovať, slová zase vysvetliť.

V Cornwalle skúmala špeciálne vodné riasy, čo dokážu zbaviť vodu všetkých škodlivín. Jedného dňa možno dokážu rozložiť niektoré druhy plastov. Pravdepodobne sa k tebe už dostala fotka korytnačky s plastovou slamkou v nose. Videla som ju len raz a odvtedy ju mám stále pred očami. Kiežby som si to vedela vymazať z hlavy, no asi je voči korytnačkám fér, že mi to nejde. Zavrieť oči nestačí. Zostane tam.

Keď ockovi ponúkli prácu na Shetlandoch, mamina prišla s tým, aby sme sa tam všetci traja na leto presťahovali. Skúmanie rias nie

je dôležité a dobré iba pre korytnačky, no presťahovať sa na Unst by znamenalo, že sa priblíži k živočíchovi, ktorého hcela skúmať celý život: k najväčšiemu tvorovi žijúcemu v tých najstudenších vodách.

Na vysokej škole skúmala veľryby a napísala veľmi dlhú prácu o veľrybe, ktorá pláva po svete sama, pretože spieva na inej frekvencii ako jej druhovia. Ona ich počuje, no oni ju nie. Viem pochopiť, ako sa tá veľryba cíti. Odkedy mamina ochorela, mám pocit, akoby niečo hlboko vo mne ticho kričalo. Mamine obľúbené zviera však nie je veľryba, ale žralok. Žralok alebo ospalec grónsky. A keďže to je mamin obľúbenec, to leto sa stal aj mojím.

Na slovách sa mi páči aj to, že ti povedia viac ako čísla. Mohla by som sa tváriť, že sa všetko vrátilo do starých koľají, tváriť sa, že je všetko v poriadku, no chcem tento príbeh porozprávať tak, ako sa naozaj stal. Ak by som mala opísať maminu číslami, to najdôležitejšie číslo by teraz bolo 93875400. Je to číslo, ktoré jej v nemocnici prideliili a má ho na náramku. No 93875400 ti o nej nepovie vôbec nič. To dokážu iba slová. A dokonca ani tie niekedy nestačia.

Stratím sa v nich. To je to, čo je na nich najlepšie a zároveň najhoršie. Majú tak veľa významov a existuje toľko miest, kam jedno slovo môže patriť, toľko spôsobov, akými ho môžeš použiť. Keď nevieš, ktorým smerom sa vybrať, celkom ľahko sa stratíš tak ako

Janko s Marienkou v tmavom lese. Preto sa musím vrátiť o krok späť. Spomenúť si, o čom som vlastne chcela hovoriť. Už viem. O mamine.

Cesta na Shetlandy nám trvala štyri dni. Čiže dlhšie, ako letieť do Austrálie a späť, a to je na druhej strane zemegule. Netušila som, že v časoch, keď tu máme lietadlá a rýchlolaky, môže niečo trvať tak dlho. Museli sme ísť autom, mali sme totiž knihy, čo boli príťažké na cestu lietadlom, a Špagetku, mačku príliš hlučnú na cestu vlakom.

Dali sme jej meno Špagetka, lebo bola ako mačiatko taká malá, že sa zmestila do téglíka od instantných špagiet, ktoré sme si s oc-
kom robievali na obed. Mamina ho vždy umyla a odložila na priesady paradajok. Neznáša vyhadzovanie plastov. Poznáš tie príbehy o pirátoch, čo sa plavili so svojimi mačkami. Špagetka je jedna z nich. Mamina ju zvykla so sebou brávať na loď, keď chodila skúmať riasy. Sedela na prove a prskala na more.

Nikomu ani nenapadlo, že by sme Špagetku nechali doma, a tak sme jej rovno kúpili cestovnú klietku. Bola to vlastne kliečka pre psy a zaberala skoro celé zadné sedadlá, takže som sa ja musela tlačiť pri dverách s paradajkovými priesadami pri nohách. Oci-
no jej kliečku vylepšil, spravil v nej poschodia na lozenie a ohradil priestor na mačací záchod, nech má trošku súkromia, keď ho bude potrebovať.

„Dúfam, že nebude kakať,“ vravela mamina. „Strašne to smrdí.“

„Ono to smrdí vždy, keď niekto kaká,“ poznamenal ocino.

Prepáč, prvýkrát počuješ hlasy mojich rodičov a hneď hovoria o kakaní.

Špagetku tak zamestnalo mňaučanie, že mačací záchod po ceste ani nepotrebovala. Mačky majú takú superschopnosť: dokážu naozaj dlho zdržiavať moč. Je to jedna z mnohých vecí, v ktorých sa tak líšia od ľudí. Často sme zastavovali na vecko, a aby sa mamina s ocinom vystriedali za volantom. Zapli audioknihu o chlapcovi, ktorý bol iný ako ostatní a veľmi dobre si rozumel so zvieratami. Knihu napísal Dick King-Smith a bola veľmi smutná, takže netrvalo dlho, a už sme všetci traja slzili.

Na mape, ktorú už moji rodičia nepoužívali, keďže mali navigáciu, som sledovala, ako sa približujeme k cieľu. Podľa mňa sú mapy zaujímavejšie ako displej. Na mape vidíš trasu celú a cesty vyzerajú ako žily alebo rieky.

Prvú noc sme strávili v penzióne vo West Midlands. Úzkoprý párnik, ktorému penzión patrilo, povoľoval vstup so psom, no s mačkou nie. Bolo však už dosť neskoro na to, aby sme hľadali niečo iné, a tak ocko zostal so Špagetkou v aute a ja som spala s maminou v manželskej posteli. Posteľ mala špeciálny vodný matrac. Kedysi vraj boli veľmi populárne.

„Ako keby sme spali v bruchu veľryby,“ prehadzovala sa mamina na posteli. „Samé žblnkanie a čľupkanie.“

„Myslíš?“

„Viem. Počula som, ako to znie v bruchu veľryby. Jedna zhltna vy-sielačku, ktorou sme nahrávali ich spev. Ani more nie je také hlučné,“
dych sa jej spomalil a upokojila sa. Ako vždy, keď rozprávala o mori.

„Tešíš sa na veľryby na Shetlandoch?“

„Áno.“

Na hlase som jej počula, ako sa usmieva.

„Býva tam tak veľa druhov. *Balaenoptera musculus*. *Physeter macrocephalus*, *Monodon monoceros*, *Delphinapterus leucas*.“

„Vráskavec, vorvaň, narval a bieluha,“ preložila som názvy veľrýb do jazyka, v ktorom ich viem vysloviť. „Očividne je to tam ako stvorené pre teba.“

„Áno, a pre teba tiež. Čaká nás to najlepšie leto v živote.“

„Uvidíme aj vydry?“

„Pravdepodobne nie, no možné to je.“

Mamina nikdy neodpovedala na takéto otázky *áno* alebo *nie*. Ako správna vedkyňa vždy verila aj zdanlivo nemožnému.

„Hoci ja sa chystám vyplávať na sever, budeme sa plaviť po Nórskom mori. Povráva sa, že tam žije žralok grónsky.“

Dúfala som, že mi porozpráva ten príbeh. Príbeh o žralokovi grónskom. O morských živočíchoch mi rozprávala odmalička. Všetko som si to zapisovala do malého žltého zápisníka so sed-mokrásokou na obálke. Každú informáciu som považovala za vý-nimočne vzácnu a zbierala som si ich tam ako najväčšie cennosti. No mamina znovu zazívala. Prestala používať zvláštne slová, tak-že bolo jasné, že čoskoro zaspí.

Pretočila som sa na druhý bok a nevidela som nič iné, iba jej lesknúce sa zuby. Vyzeralo to, akoby tam zvyšok jej tváre ani nebol, tak som sa jej pre istotu dotkla. Presne si to pamätám. Ako som pod rukami cítila jej tvár. Vidíš, slová sa môžu pokojne premeniť aj na stroj času.

Staromódny penzión sme ráno opustili bez raňajok. Ocino sa hneval. Špagetka sa totiž v noci vykakala a jemu napáchlo pyžamo. Mamina ho prevesila cez okno a privrela ho, aby neodletelo a trošku sa vyvetralo. No len čo sme vyšli na diaľnicu M5 z Birminghamu, pyžamo sa uvoľnilo a odletelo rovno pod kolesá nákladiaka. Trošku sa pohádali, odbočili sme na diaľnicu M6 do Manchestru, za Manchestrom na M62 a nakoniec opäť na M6.

To už ma tá diaľnica a s ňou aj všetky názvy ciest naozaj prestali baviť. Nebolo by lepšie, keby sa volali ako v knihách? Šikmá ulička alebo Cesta žltej tehly? Vďaka tomu by bol posledný odsek tejto kapitoly oveľa zaujímavejší nie len pre teba, ale aj pre mňa.

2.

„To je ona?“

Sedeli sme v aute v prístave dedinky Gutcher na ostrove Yell. Pozerali sme sa na malú loďku, čo nás mala odviezť na Unst.

Mali sme za sebou takmer tisícšesťsto kilometrov a dlhú cestu trajektom z Aberdeenu v Škótsku do Lerwicku, mesta na hlavnom ostrove Shetlandov, Mainlande. Ak máš mapu, vidíš ho asi len ako malú škvrnu. No je to tá najväčšia škvrna Shetlandov, takže práve tam jazdia všetky trajekty zo Škótska.

Podľa toho, čo som zatiaľ videla, je na Shetlandoch veľa zelene a vlhkosti. Oblaky sa vznášali tak tesne nad nami, akoby som sa ich mohla dotknúť. Ocino vystúpil z auta, hneď ako sme zastali, začal robiť drepy a poskakovať. Presne tak, ako to robí každých dvadsať minút, keď pracuje za počítačom. Zviezla som sa

na sedadle trošku nižšie. Našťastie nebol nablízku nikto v mojom veku.

„Párok v cestíčku?“ mamina sa obrátila dozadu a podávala mi ho. Na nohách mala položený plný balíček, čo vyzeral ako plechovka od farby. Najradšej mala tú najlacnejšiu verziu párkov v cestíčku. Boli dosť suché s ružovým alebo sivým mäsom a občas ste v nich narazili na hrudku, ktorú bolo najlepšie čo najrýchlejšie vypluť. Ocino tvrdí, že ich vyrábajú zo všetkých zvyškov, čo sa v mäsiarstve nedajú predať. Neje ich.

Mamina sa trošku ponaťahovala na sedadle. Počula som, ako jej pukol krk. Bola zvyknutá byť vonku a hýbať sa. Mala taký vodovzdorný žltý pršiplášť, ako nosia ľudia, čo ťazia ropu, a chodila von naozaj v každom počasí. Keď pracovala na počítači, položila si ho na kuchynskú linku a stála pri ňom.

„Žralok grónsky,“ začala som.

„Hm?“ otočila sa mamina s plnými ústami.

„V penzióne si spomenula žraloka grónskeho. Myslíš, že ho nájdeš?“

Mamina zamyslene prežúvala a potom sa pozrela na hodinky.

„Nechceš si trošku ponaťahovať nohy?“

„Iba keď sa nebudem musieť priznať k ocinovi.“

Ten práve rozhadzoval rukami, ktoré mu narážali do nôh a zadku. Počula som, ako pri tom dychčí, a to dosť fúkalo. Mamina sa zasmiala. „Samozrejme.“